Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2018 m. liepos 25 d.[1]

Byla C-452/17

Zako SPRL
prieš
Sanidel SA

(*Tribunal de commerce de Liège* (Belgija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvas asmenų judėjimas – Įsisteigimo laisvė – Direktyva 86/653/EEB – 1 straipsnis – Savarankiškai dirbantys prekybos agentai – Sąvoka „prekybos agentas“ – Savarankiškai dirbantis tarpininkas, už atstovaujamosios įmonės ribų neieškantis klientų ar tiekėjų ir pas juos nesilankantis bei vykdantis užduotis, nesusijusias su derybomis dėl prekių pardavimo ir pirkimo atstovaujamojo naudai“

I. Įžanga

1. Sąvokos „komercinis keliautojas“ etimologija atskleidžia šios profesijos savitumą, t. y. kad paprastai šia veikla užsiimantys asmenys keliauja, ieškodami klientų ir gyvai pristatydami prekių privalumus, siekdami jas parduoti. Šiandien, siekiant apibūdinti asmenis, kito asmens vardu ir jo naudai parduodančius prekes, labiau vartojama sąvoka „prekybos agentas“. Kiek šiandien dar yra tinkama įprasta sąvokos „komercinis keliautojas“ reikšmė sąvokos „prekybos agentas“ požiūriu?

2. Tokios yra aplinkybės pirmojo prejudicinio klausimo, kurį pateikė *tribunal de commerce de Liège* (Lježo komercinių bylų teismas) (Belgija): šis klausimas suteiks Teisingumo Teismui progą išplėtoti savo jurisprudenciją, susijusią su Direktyvos 86/653/EEB[2] 1 straipsnio 2 dalimi.

3. Taip savo antruoju ir trečiuoju prejudiciniais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia Teisingumo Teismo dėl Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalyje nenumatytų prekybos agento vykdomų užduočių.

1 Proceso kalba: prancūzų.

2 1986 m. gruodžio 18 d. Tarybos direktyva dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su savarankiškai dirbančiais prekybos agentais, derinimo (OL L 382, 1986, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 177).

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

4. Direktyvos 86/653 I skyriuje „Taikymo sritis“ yra 1 ir 2 straipsniai. Šios direktyvos 1 straipsnyje nustatyta:

„1. Šioje direktyvoje numatytos derinimo priemonės taikomos valstybių narių įstatymams ir kitiems teisės aktams, reglamentuojantiems prekybos agentų ir jų atstovaujamųjų santykius.

2. Šioje direktyvoje prekybos agentas – tai savarankiškai dirbantis tarpininkas, kuris turi ilgalaikį įgaliojimą derėtis dėl prekių pardavimo arba pirkimo kito asmens (toliau – atstovaujamasis) naudai arba derėtis ir sudaryti tokius sandorius tokio atstovaujamojo naudai ir jo vardu.

3. Šioje direktyvoje prekybos agento sąvoka pirmiausia neapima toliau išvardytų asmenų:

– kurie, patys būdami darbuotojais, yra įgalioti prisiimti įsipareigojimus, įpareigojančius bendroves arba asociacijas,

– partnerių, kurie teisėtai turi įgaliojimus prisiimti įsipareigojimus, įpareigojančius kitus jo partnerius,

– administratorių, likvidatorių arba patikėtinių, skiriamų bankroto atveju.“

5. Be to, Direktyvos 86/653 2 straipsnyje nustatyta:

„1. Ši direktyva netaikoma:

– prekybos agentams, kurių veikla nėra apmokama,

– prekybos agentams, vykdantiems savo veiklą prekių biržose arba prekių rinkose, arba,

– organizacijai, kuri yra žinoma kaip *Crown Agents for Overseas Governments and Administrations* (Didžiosios Britanijos užjūrio vyriausybių ir administracijų investicinė agentūra), įsteigta pagal 1979 m. Jungtinės Karalystės investicinės agentūros įstatymą, bei jos filialams.

2. Kiekviena valstybė narė turi teisę numatyti, kad ši direktyva nebūtų taikoma tiems asmenims, kurių prekybos agentų veikla pagal tos valstybės narės teisę yra laikoma nepagrindine.“

B. Belgijos teisė

6. Direktyva 86/653 į Belgijos teisę perkelta 1995 m. balandžio 13 d. *loi relative aux contrats d'agence commerciale* (Komercinio atstovavimo sutarčių įstatymas) (1995 m. birželio 2 d. *Moniteur belge*, p. 15621). Šio įstatymo 1 straipsnyje, kodifikuotame *Code de droit économique* (Ekonominės teisės kodeksas) I.11.1 straipsnyje, komercinio atstovavimo sutartis apibrėžiama taip:

„Sutartis, pagal kurią viena šalis, prekybos agentas, turinti ilgalaikį įgaliojimą, gali savarankiškai ir atlygintinai kitos šalies, atstovaujamojo, vardu ir jos naudai derėtis ir prireikus sudaryti sandorius. Prekybos agentas savo veiklą organizuoja savarankiškai ir laisvai disponuoja savo laiku.“

III. Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės

7. Pagal Belgijos teisę įsteigta bendrovė *Sanidel SA* patikėjo savo įmonės Belgijoje montuojamų virtuvių reklamavimą ir pardavimą pagal Belgijos teisę įsteigtai bendrovei ZAKO SPRL, kurią įsteigė André Ghaye.

8. Nuo 2007 m. pabaigos A. Ghaye buvo atsakingas už *Sanidel* montuojamas virtuves, tačiau šalys nebuvo sudariusios jokio rašytinio susitarimo. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškino, kad A. Ghaye savo veiklą vykdė iš *Sanidel* įmonės.

9. Be to, A. Ghaye užduotys apėmė prekių ir tiekėjų parinkimą bei prekybos politiką, be kita ko, klientų priėmimą, virtuvių planų parengimą, komercinių pasiūlymų rengimą, derybas dėl kainų, užsakymų pasirašymą, matavimus vietoje, ginčų sprendimą, montuojamų virtuvių skyriaus darbuotojų valdymą, elektroninių pardavimų interneto svetainės kūrimą ir valdymą, pardavimų vystymą ir derybas dėl subrangos sutarčių ir jų sudarymą *Sanidel* vardu.

10. 2012 m. spalio mėnesį *Sanidel* pranešė ZAKO, kad be išankstinio įspėjimo ir kompensacijos nutraukia sutartinius santykius.

11. A. Ghaye *tribunal du travail de Marche-en-Famenne* (Fameno Markos darbo bylų teismas) (Belgija) pateiktas ieškinys *Sanidel*, kuriuo jis reikalauja sumokėti už daugelį paslaugų, buvo pripažintas nepagrįstu. Šis teismas nusprendė, kad A. Ghaye neįrodė, kad savo funkcijas atliko pagal darbo sutartį. Šio teismo sprendimą apeliacinėje instancijoje patvirtino *Cour du travail de Liège* (Lježo darbo bylų teismas) (Belgija). Nei minėtam pirmos instancijos, nei antrosios instancijos teismams nereikėjo priimti sprendimo dėl klausimo, ar nagrinėjamas susitarimas buvo paslaugų teikimo sutartis, ar komercinio atstovavimo sutartis.

12. 2016 m. birželio 6 d. ZAKO prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme pateikė ieškinį, teigdamas, kad buvo sudaryta paslaugų sutartis.

13. Vis dėlto *Sanidel* teigia, kad nagrinėjamas susitarimas turi būti laikomas komercinio atstovavimo sutartimi, todėl šis ieškinys yra nepriimtinas, nes buvo pateiktas pasibaigus vienų metų terminui, nustatytam atitinkamuose Belgijos teisės aktuose.

14. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad nėra saistomas šalių pateikto sutarties kvalifikavimo. Vis dėlto jam kyla abejonių dėl bylos šalių sudaryto susitarimo kvalifikavimo, o šis kvalifikavimas turi lemiamą reikšmę, siekiant pritaikyti nuostatas, kuriose nustatomi terminai, per kuriuos kreditoriai turi pateikti savo reikalavimus teismams.

IV. Prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

15. Šiomis aplinkybėmis *tribunal de commerce de Liège* (Belgija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Direktyvos 86/653] 1 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal ją reikalaujama, kad prekybos agentas ieškotų klientų ar tiekėjų ir juos lankytų už atstovaujamosios įmonės ribų?

2. Ar [Direktyvos 86/653] 1 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal ją prekybos agentas negali vykdyti kitų užduočių, nesusijusių su derybomis dėl prekių pardavimo arba pirkimo atstovaujamojo naudai bei derybomis ir tokių sandorių sudarymu atstovaujamojo naudai ir jo vardu?

3. Jei atsakymas į antrąjį klausimą būtų neigiamas, ar [Direktyvos 86/653] 1 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal ją prekybos agentas gali vykdyti kitas užduotis, nesusijusias su derybomis dėl prekių pardavimo arba pirkimo atstovaujamojo naudai bei derybomis ir tokių sandorių sudarymu atstovaujamojo naudai ir jo vardu, tik jeigu tai yra papildoma veikla?“

16. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo kanceliarijai pateiktas 2017 m. liepos 27 d.

17. *Sanidel*, Vokietijos ir Italijos vyriausybės bei Europos Komisija pateikė rašytines pastabas. Šios suinteresuotosios šalys, išskyrus Italijos vyriausybę, dalyvavo 2018 m. gegužės 17 d. vykusiame teismo posėdyje.

V. Analizė

A. Dėl pirmojo prejudicinio klausimo

18. Savo pirmuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalį reikėtų aiškinti taip, kad pagal ją reikalaujama, kad prekybos agentas savo veiklą vykdytų ne vienoje vietoje ir ne atstovaujamojo įmonėse.

19. Visos pastabas pateikusios suinteresuotosios šalys sutaria, kad į šį klausimą reikia atsakyti neigiamai. Apskritai jos teigia, kad Direktyvoje 86/653 nenustatyta, jog prekybos agentas savo veiklą turi vykdyti ne vienoje vietoje.

1. Dėl sąlygų, leidžiančių pripažinti prekybos agento kvalifikavimą (teigiami kriterijai)

20. Kaip minėjau šios išvados įžangoje, asmenys, kurie parduodavo prekes klientams, paprastai buvo vadinami „komerciniais keliautojais“. Ši sąvoka leidžia manyti, kad veikla, kuria užsiėmė šie asmenys, buvo vykdoma ne vienoje vietoje.

21. Be to, nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodo, kad dalyje *Sanidel* cituojamos teisės doktrinos tvirtinama, kad klientų paieškos pobūdis, kai paieška vykdoma ne iš vienos vietos, nėra esminis komercinio atstovavimo sutarties aspektas, reikia pažymėti, kad dalyje teisės doktrinos manoma, kad klientų paieška, kai ji vykdoma ne iš vienos vietos, būdinga agento vaidmeniui, nes asmuo, kurio funkcijos yra priimti klientus, nevykdant klientų paieškos veiksmų, negali būti laikomas prekybos agentu [3].

22. Vis dėlto, pirma, Sąjungos teisės aktų leidėjas Direktyvoje 86/653 nevartojo sąvokos „komercinis prekiautojas“. Sąvokos „prekybos agentas“ vartojimas šioje direktyvoje taip pat gali rodyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas, nustatydamas šios direktyvos taikymo sritį, norėjo atsiriboti nuo įprastos veiklos, susijusios su prekių pardavimu klientams, reikšmės.

3 Šiuo klausimu žr. C. Verbraeken, A. de Schoutheete „La loi 13 avril 1995 relative au contrat d'agence commerciale“, *Journal des tribunaux*, Nr. 5764, 1995, p. 463 ir 464. Taip pat šiuo klausimu žr. G. Bogaert, Ch. De Keersmaeker, N. Van Ranst knygoje G. Bogaert, U. Lohmann (dir.) *Commercial Agency and Distribution Agreements. Law and Practice in the Member States of the European Union*, *Kluwer Law International, La Haye – Londres – Boston*, 2000, p. 109.

23. Antra, iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad Direktyvos 86/653 apsauga suteikta asmenims, kurie atitinka, be kita ko, jos 1 straipsnio 2 dalyje nustatytas sąlygas [4]. Taigi nustačius papildomas sąlygas būtų apribota apsaugos, kurią norėjo nustatyti Sąjungos teisės aktų leidėjas, aprėptis, ir būtent todėl Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvoje 86/653 nustatytai apsaugai negali būti taikomos joje nenustatytos sąlygos asmenų, atliekančių jos 1 straipsnio 2 dalyje nurodytas užduotis, nenaudai [5].

24. Kiek tai susiję su pirmajame prejudiciniame klausime iškelta problema, nei Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalyje, nei kitose šios direktyvos nuostatose nerandu informacijos, leidžiančios pritarti aiškinimui, pagal kurį asmenys, kurie vykdo šioje pirmojoje nuostatoje nurodytą veiklą vienoje vietoje, nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį [6].

25. Trečia, kaip ir Vokietijos vyriausybė, manau, kad, jeigu Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalis būtų aiškinama priešingai, jos apsauga nebūtų taikoma asmenims, kurie, pasinaudodami šiuolaikinių technologijų priemonėmis, vykdytų užduotis, panašias į tas, kurias būdami ne vienoje vietoje vykdo prekybos agentai. Svarbu pažymėti, kad tokios šiuolaikinių technologijų priemonės leidžia, be kita ko, sudaryti palankesnes asmenų, susiduriančių su motorikos problemomis, užimtumo sąlygas.

26. Darytina tarpinė išvada, kad, pirma, veiklos, kai ji vykdoma ne vienoje vietoje, pobūdis jokiu būdu negali būti kildinamas iš sąvokos „prekybos agentas“. Antra, niekur Direktyvoje 86/653 nenurodyta, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas, formuluodamas šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje nustatytą prekybos agento apibrėžtį, būtų siekęs nustatyti sąlygą, susijusią su veiklos vykdymu ne iš vienos vietos. Galiausiai, trečia, kadangi iš esmės nėra skirtumo tarp asmenų, minėtos direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje nurodytas užduotis vykdančių ne vienoje vietoje, ir asmenų, jas vykdančių vienoje vietoje, tokios sąlygos nustatymas negali būti pateisintas.

2. Dėl sąlygų, neleidžiančių kvalifikuoti prekybos agento (neigiami kriterijai)

27. Be to, pritariu Komisijos nuomonei, kad prekybos agentas gali veiklą vykdyti vienoje vietoje, jeigu toks jos pobūdis nepanaikina jo savarankiškumo atstovaujamojo atžvilgiu.

28. Iš Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalies matyti, kad prekybos agento veikla turi būti savarankiška. Todėl tarpininko užduočių vykdymo sąlygos, dėl kurių šis agentas gali prarasti savo savarankiškumą, neleidžia jo kvalifikuoti kaip prekybos agento, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

29. Manau, kad šį aiškinimą patvirtina Direktyvos 86/653 priėmimo parengiamųjų darbų analizė.

30. Kaip matyti iš pasiūlymo dėl Direktyvos 86/653 [7] 5 straipsnio 2 dalies e punkto, Komisija iš pradžių siūlė sukonkretinti pareigos laikytis atstovaujamojo duotų instrukcijų taikymą taip, kad šią pareigą turėtų prekybos agentas, „jeigu [šios instrukcijos] neturėtų esminės įtakos agento savarankiškumui“.

4 Šiuo klausimu žr. 1998 m. balandžio 30 d. Sprendimą *Bellone* (C-215/97, EU:C:1998:189, 13 punktas) ir 2000 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Ingmar* (C-381/98, EU:C:2000:605, 20 punktas).

5 Šiuo klausimu žr. 1998 m. balandžio 30 d. Sprendimą *Bellone* (C-215/97, EU:C:1998:189, 13 punktas) ir 2003 m. kovo 6 d. Sprendimą *Caprini* (C-485/01, EU:C:2003:135, 19 punktas).

6 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad savo išvadoje byloje *Bellone* (C-215/97, EU:C:1998:36, 31 punktas) generalinis advokatas G. Cosmas nustatė tris *būtinas* ir *pakankamas* sąlygas, kad asmuo galėtų būti laikomas prekybos agentu, t. y. kad toks asmuo turi, pirma, būti savarankiškai dirbantis tarpininkas ir, antra, būti saistomas ilgalaikės sutarties, trečia, vykdyti veiklą, kuria siekiama tik vesti prekių pardavimo arba pirkimo derybas arba kartu derėtis ir sudaryti tokius sandorius atstovaujamojo naudai ir jo vardu. Reikia pažymėti, kad šios trys sąlygos nurodytos Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalyje. Bet kuriuo atveju veiklos vykdymas ne vienoje vietoje nėra viena iš šių sąlygų.

7 Žr. Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su savarankiškai dirbančiais prekybos agentais, derinimo pasiūlymą, kurį Komisija pateikė Tarybai 1976 m. gruodžio 17 d. (OL C 13, 1977, p. 2).

31. Manau, kad toks sukonkretinimas rodo, jog Komisija atsižvelgė į tai, kad kai kuriais atvejais dėl to, kaip vykdoma su derybomis arba pirkimo arba pardavimo sandorių sudarymu susijusi veikla, galėtų susiformuoti pavaldumo santykis, kuris, kaip buvo nustatyta pirminio pasiūlymo dėl Direktyvos 86/653 2 straipsnyje, nebūtų leidęs pripažinti prekybos agento kvalifikavimo.

32. Aišku, Direktyvos 86/653 3 straipsnio 2 dalies c punkte nėra panašiai sukonkretinta pareigos laikytis atstovaujamojo duotų instrukcijų taikymo apimtis. Visų pirma pagal šią nuostatą prekybos agentas turi laikytis atstovaujamojo duotų instrukcijų, kurios atitinka protingumo kriterijus.

33. Vis dėlto manau, kad tai, jog Direktyvos 86/653 3 straipsnio 2 dalies c punkte nėra tokios nuostatos dėl atstovaujamojo instrukcijų laikymosi privalomumo ir prekybos agento savarankiškumo derinimo, negali būti laikoma nukrypimu nuo pradinio Komisijos pasiūlymo esmės. Išties manau, kad tokia nuostata nebuvo reikalinga, nes savarankiškumas yra pagrindinis prekybos agento apibrėžties, esančios šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje, aspektas.

34. Be to, manau, kad remiantis tuo, jog šio patikslinimo nėra, reikia daryti išvadą, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas laikėsi nuomonės, kad prekybos agento savarankiškumui nebus pakenkta vien dėl atstovaujamojo instrukcijų laikymosi, taip pat nebus pakenkta ir dėl kitų sąlygų, kuriomis agentas atlieka užduotis.

35. Atsižvelgdamas į tai, manau, kad kai kuriais atvejais nuolatinis fizinis buvimas atstovaujamojo įmonėse, dėl ko susiformuoja visiška priklausomybė jų įrangos ir darbuotojų atžvilgiu, gali lemti prekybos agento savarankiškumo praradimą. Vis dėlto iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šiuo atveju A. Ghaye buvo visiškai nepriklausomas ir su klientais, tiekėjais ir paslaugų teikėjais bendravo savarankiškai.

36. Atsižvelgdamas į ankstesniuose šios išvados punktuose pateiktus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į pirmąjį prejudicinį klausimą atsakyti, kad Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal ją nereikalaujama, kad prekybos agentas savo veiklą vykdytų ne iš vienos vietos, nebūdamas atstovaujamojo įmonėse.

B. Dėl antrojo ir trečiojo prejudicinių klausimų

37. Savo antruoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar sąvoka „prekybos agentas“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 86/653, draudžia tokiam agentui vykdyti kitas užduotis, nesusijusias su derybomis dėl prekių pardavimo arba pirkimo atstovaujamojo naudai bei derybomis ir tokių sandorių sudarymu atstovaujamojo naudai ir jo vardu. Savo trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar tokias užduotis prekybos agentas gali vykdyti, kai, atsižvelgiant į jų svarbą, jos negali būti laikomos papildoma veikla šalia pagrindinės prekybos agento funkcijos, numatytos šioje direktyvoje. Trečiasis klausimas pateiktas tuo atveju, jeigu į antrąjį klausimą Teisingumo Teismas atsakytų, kad šios dvi užduočių kategorijos gali būti vykdomos vienu metu.

38. Komisijai kyla abejonių dėl trečiojo klausimo priimtinumo. Ji mano, kad atsižvelgiant į tai, jog sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pažymėta, kad ZAKO, kaip prekybos agento, įvykdytos užduotys ir kitos užduotys, kurias jam paskyrė *Sanidel*, buvo vienodai svarbios, trečiasis klausimas yra hipotetinis.

39. Vis dėlto, kaip pažymi Komisija, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad šiuo atveju šios dvi užduočių kategorijos buvo vienodai svarbios. Taigi, siekiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti naudingą atsakymą, taip pat reikia išnagrinėti, ar Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalyje nenumatytos užduotys gali būti įvykdytos, kai atsižvelgiant į jų svarbą, jos negali būti laikomos papildomomis turint omenyje prekybos agento pagrindinę funkciją. Todėl manau, kad trečiasis klausimas yra priimtinas.

40. Be to, atsižvelgiant į antrojo klausimo pobūdį, siekiant į jį atsakyti, reikia išnagrinėti teisinę problemą, iškeltą trečiajame klausime. Taigi manau, kad atsižvelgiant į jų sąsają, į antrąjį ir trečiąjį klausimus reikia atsakyti kartu.

1. Šalių pozicijos

41. Vokietijos ir Italijos vyriausybės siūlo į antrąjį ir trečiąjį klausimą atsakyti kartu, o *Sanidel* ir Komisija siūlo į juos atsakyti atskirai. Vis dėlto visos suinteresuotosios šalys sutaria, kad prekybos agentas gali vykdyti Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalyje nenurodytas užduotis.

42. Reikia pažymėti, kad dėl tokių kitų užduočių, kurias prekybos agentas gali vykdyti, pobūdžio yra dvi skirtingos suinteresuotųjų šalių pozicijos.

43. Pirma, Vokietijos vyriausybė teigia, kad Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalį reikėtų aiškinti taip, kad prekybos agentas iš principo gali vykdyti kitas užduotis, nesusijusias su derybomis dėl prekių pardavimo arba pirkimo atstovaujamojo naudai arba derybomis ir tokių sandorių sudarymu tokio atstovaujamojo naudai ir jo vardu.

44. Šiomis aplinkybėmis, kiek tai susiję su antruoju prejudiciniu klausimu, Komisija mano, kad Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalį reikėtų aiškinti taip, kad pagal ją prekybos agentui nedraudžiama vykdyti kitų užduočių, nesusijusių su derybomis dėl prekių pardavimo arba pirkimo atstovaujamojo naudai. Dėl trečiojo klausimo Komisija teigia, kad tokios užduotys neturėtų būti vykdomos kaip papildomos. Be to, kadangi prekybos agento darbas ir darbuotojo darbas atliekamas vienodai, galima būtų manyti, kad šiuo atveju yra dvi gretimai esančios sutartys, t. y. komercinio atstovavimo sutartis, apimanti atitinkamos veiklos rūšis, ir sutartis, susijusi su įmonės arba darbuotojų atliekamu darbu. Kiekvienai šių sutarčių turėtų būti taikomos atitinkamos taisyklės.

45. Kita vertus, Italijos vyriausybė siūlo į antrąjį ir trečiąjį klausimą atsakyti kartu ta prasme, kad atstovavimo sutartyje gali būti numatyti papildomi įsipareigojimai prekybos agentui, jeigu jie neiškreipia sutarties, nes, palyginti su pagrindine šio agento pareiga, jie tėra tik papildomi.

46. Šiuo klausimu *Sanidel* mano, kad, kiek tai susiję su antruoju klausimu, Direktyvoje 86/653 nėra nustatyta, kad prekybos agentas visą savo laiką turi išimtinai skirti šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje nurodytoms užduotims vykdyti. Vis dėlto, kiek tai susiję su trečiuoju klausimu, *Sanidel* pažymi, jog svarbu, kad užduotys būtų susijusios su derybų ir pardavimo veikla, t. y. kad jos būtų reikalingos arba esminės komercinio atstovavimo sutarčiai vykdyti.

2. Vertinimas

47. Siekiant atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktus antrąjį ir trečiąjį klausimus, pirmiausia reikia išnagrinėti Direktyvą 86/653, kad būtų nustatyta, ar iš principo pagal ją prekybos agentui draudžiama vykdyti užduotis, nesusijusias su šioje direktyvoje numatyta pagrindine jo funkcija. Antra, manau, kad, atsižvelgiant į Direktyvą 86/653, reikia išnagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo abejones dėl pagrindinės bylos šalių sudaryto susitarimo kvalifikavimo.

a) Dėl Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalyje nenumatytų užduočių vykdymo

48. Pirmiausia reikia pažymėti, kad pagal Direktyvos 86/653 2 straipsnio 2 dalį valstybės narės gali nustatyti, kad ši direktyva nebūtų taikoma tiems asmenims, kurių prekybos agentų veikla pagal tos valstybės narės teisę yra laikoma nepagrindine.

49. Paaiškėjo, kad nedaug valstybių narių pasinaudojo šia teise [8]. Neatsižvelgiant į tai, ar Direktyvos 86/653 2 straipsnio 2 dalyje numatyta teise faktiškai naudojamasi, tai, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas numatė šią teisę verčia manyti, kad iš principo užduotys, numatytos šios direktyvos 1 straipsnio 2 punkte, ir kitos užduotys gali būti atliekamos vienu metu [9].

50. Be to, nei šioje nuostatoje, nei kitose šios direktyvos nuostatose nenustatyta, jog tam, kad asmuo galėtų būti kvalifikuojamas kaip savarankiškai dirbantis prekybos agentas, šioje pirmoje nuostatoje nenumatytas užduotis asmuo gali vykdyti tik kaip nepagrindinę užduotį. Atvirkščiai, niekas šiam asmeniui nedraudžia minėtos direktyvos 1 straipsnio 2 punkte aprašytas užduotis vykdyti kaip nepagrindines.

51. Aišku, pagal Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalį reikalaujama, kad prekybos agento atsakomybė dėl šioje nuostatoje numatytų užduočių būtų ilgalaikė. Todėl iš principo atstovaujamasis agentui turi suteikti ilgalaikius įgaliojimus [10]. Vis dėlto teisės doktrinoje laikomasi nuomonės, kad veiklos rūšys, kurios vykdomos kaip papildomos, gali atitikti ilgalaikiškumo reikalavimą [11]. Išties šios Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalyje nustatyto reikalavimo nereikėtų painioti su reikšmingumo reikalavimu, kuris šioje direktyvoje nenustatytas [12].

52. Galiausiai, kaip matyti iš mano atliktos pirmojo prejudicinio klausimo analizės [13], prekybos agento užduočių vykdymo sąlygos neturėtų lemti, kad jis prarastų savarankiškumą. Kai kuriais atvejais tai, kad prekybos agentas atlieka Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalyje nenumatytas užduotis, gali kelti grėsmę jo savarankiškumui. Vis dėlto, išskyrus šį apribojimą, manau, kad pagal šioje direktyvoje nustatytą tvarką užduočių vykdymas vienu metu yra galimas. Šiomis aplinkybėmis reikia priminti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, kad šiuo atveju A. Ghaye buvo visiškai nepriklausomas ir savarankiškas.

53. Apibendrinant galima teigti, kad išdėstyti argumentai gali būti ženklas, jog pagal Direktyvą 86/653 prekybos agentui nedraudžiama vykdyti šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje nenurodytų užduočių. Be to, neturi reikšmės, ar tokios užduotys atliekamos kaip pagrindinės, ar kaip nepagrindinės.

8 Žr., be kita ko, *Handelsgesetzbuch* (Vokietijos prekybos kodeksas) 92b straipsnį. Teisės doktrinoje žr. V. Wagner *Le Nouveau Statut de l'agent commercial: étude en droit français, en droit communautaire et en droit comparé*, Presses universitaires du Septentrion, Paris, 2003, p. 44. Taip pat žr. C. Gardiner „The Meaning of „Negotiate" under the Commercial Agents Directive. Just Who Is a Commercial Agent", *Commercial Law Practitioner*, 2006, vol. 13, no 4, p. 109.

9 Žr. A. de Theux *Le statut européen de l'agent commercial. Approche critique de droit comparé*, Publication des Facultés universitaires Saint-Louis, Bruxelles, 1992, p. 39.

10 Šiuo klausimu žr. 2006 m. kovo 16 d. Sprendimą *Poseidon Chartering* (C-3/04, EU:C:2006:176, 24 ir 25 punktai).

11 Žr. P. Kileste, „La loi belge du 13 avril 1995 relative au contrat d'agence commerciale transposant en droit interne la directive européenne 86/653", Revue de droit des affaire internationales, Nr. 7, 1995, p. 805, ir C. Verbraeken, A. de Schoutheete „La loi du 13 avril 1995 relative au contrat d'agence commerciale", Journal des tribunaux, 1995, p. 462.

12 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Direktyvos 86/653 2 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valstybės narės gali nuspręsti netaikyti šios direktyvos tiems asmenims, kurių prekybos agentų veikla yra laikoma nepagrindine.

13 Žr. šios išvados 28–35 punktus.

b) Dėl nagrinėjamo susitarimo kvalifikavimo ir Direktyvos 86/653 taikymo

1) Problemos nustatymas

54. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad siekiant nuspręsti, ar su komercinio atstovavimo sutartimi susiję terminai yra taikomi šiuo atveju, svarbu kvalifikuoti pagrindinės bylos šalių sudarytą susitarimą. Tokiomis aplinkybėms prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas antruoju ir trečiuoju prejudiciniais klausimais siekia sužinoti, ar užduočių, nesusijusių su derybomis ir sandorių sudarymu atstovaujamojo naudai, vykdymas gali iškreipti komercinio atstovavimo susitarimą, kai šios užduotys yra pagrindinės.

55. Šie klausimai atsispindi Komisijos rašytinėse pastabose, kadangi ji mano, kad, esant tokiai situacijai, kaip pagrindinėje byloje, kai prekybos agento ir darbuotojo veikla vykdoma vienodai, yra dviejų rūšių sutartys. Šiuo klausimu atsakydama į per teismo posėdį Teisingumo Teismo pateiktą klausimą Komisija nurodė, kad pagal taikomą teisę nėra galimybės atskirti sutarties, šią sutartį reikia kvalifikuoti atsižvelgiant į reikšmingiausius jos aspektus.

56. Tas pats taikytina *Sanidel* ir Italijos vyriausybės rašytinėms pastaboms, nes jos mano, kad prekybos agentas gali vykdyti Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalyje nenurodytas užduotis, kadangi šiomis užduotimis nėra iškreipiama komercinio atstovavimo sutartis.

57. Manau, kad visi šie argumentai rodo klasikinį privatinės teisės požiūrį, pagal kurį sutartis kvalifikuojama, kad jai būtų pritaikyta atitinkama tvarka. Kai kurie nacionalinės teisės aktų leidėjai apibrėžia sutarčių tipus [14]. Tokiu apibrėžimu nustatoma su atitinkamos rūšies sutartyje nustatytomis teisėmis ir pareigomis susijusių nuostatų taikymo sritis.

58. Vis dėlto kai kuriais atvejais šalių sudarytame susitarime yra aspektų, būdingų kelioms sutarčių rūšims. Dėl tokių sutarčių, vadinamų mišriomis sutartimis, kartais, kai reikia jas kvalifikuoti, kyla sunkumų.

59. Kad išspręstų šį klausimą, nacionalinės teisės aktų leidėjas gali rinktis iš kelių variantų. Vienas jų, kurį siūlė Komisija, yra šalių sudarytą susitarimą padalyti į dvi sutartis. Pasirinkus kitą variantą, susitarimą reikėtų laikyti viena mišria sutartimi, sudaryta iš dviejų dalių, kai kiekvienai šių dalių turėtų būti taikomos atitinkamos taisyklės. Taip pat galėtų būti laikoma, kad tokiai mišriai sutarčiai taikomi tik bendri sutartinių prievolių principai. Nacionalinės teisės aktų leidėjas turi pasirinkti sprendimą dėl mišrių sutarčių kvalifikavimo.

2) Dėl Direktyvos 86/653 taikymo srities nustatymo

60. Kad pasiūlytume, kaip išspręsti antruoju ir trečiuoju prejudiciniais klausimais iškeltą teisinę problemą, susijusią su nagrinėjamo susitarimo kvalifikavimu, reikia išnagrinėti Direktyvos 86/653 taikymo srities klausimą. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas šioje direktyvoje neapibrėžė komercinio atstovavimo sutarties. Atvirkščiai, minėtos direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje, siejamoje su jos 1 straipsnio 3 dalimi ir 2 straipsnio 1 dalimi, apibrėžta tik sąvoka „prekybos agentas“.

14 Žr., be kita ko, kiek tai susiję su Lenkijos teise, M. Sośniak *Zagadnienia typologii i systematyki umów obligacyjnych*, Wydawnictwo UŚ, Katowice, 1990, p. 73. Dėl užsienio teisininkų nuomonės dėl teisėkūros krypties, kurios laikomasi Lenkijos teisėje, žr. T. Raff „Vertragstypenbildung im polnischen Recht unter besonderer Berücksichtigung der Generalklausel von Art. 750 KC“, F. J. Andrés Santos, Ch. Baldus, H. Dedek (dir.) *Vertragstypen in Europa: Historische Entwicklung und europäische Perspektiven*, Sellier European Law Publishers, Munich, 2011, p. 235. Dėl *common law* sistemos savitumo žr. G. Samuel „Classification of Contracts: A View From a Common Lawyer“, F. J. Andrés Santos, Ch. Baldus, H. Dedek (dir.) *Vertragstypen in Europa: Historische Entwicklung und europäische Perspektiven*, Sellier European Law Publishers, Munich, 2011, p. 117.

61. Svarbu pažymėti, kad būtent pasinaudodamas sąvokos „prekybos agentas“ apibrėžtimi Sąjungos teisės aktų leidėjas nustatė Direktyvos 86/653 taikymo sritį. Be to, šios direktyvos 1 ir 2 straipsniai yra skyriuje „Taikymo sritis“. Šią logiką rodo net pats Direktyvos 86/653 pavadinimas: ja derinami ne su komercinio atstovavimo sutartimis, bet *su savarankiškai dirbančiais prekybos agentais susiję* įstatymai. Tokį požiūrį dėl minėtos direktyvos taikymo srities nustatymo galima taip pat matyti ir jurisprudencijoje, pagal kurią šia direktyva siekiama apsaugoti asmenis, kurie yra prekybos agentai [15].

62. Reikia pažymėti, kad šis su Direktyvos 86/653 taikymo sritimi susijęs požiūris skiriasi nuo to, kurio laikytasi kitose direktyvose, kuriose derinami atitinkami privatinės teisės aspektai. Pavyzdžiui, kaip matyti iš jos 1 straipsnio 1 dalies, Direktyva 2008/48/EB [16] taikoma kredito sutartims. Ne iš vartotojų, kurie, esant sutartiniams santykiams laikomi silpnesniąja šalimi, apsaugos srities galima pacituoti Direktyvą 2002/47/EB [17], kuri, remiantis jos 1 straipsnio 1 dalimi, taikoma susitarimams dėl finansinio įkaito grynųjų arba finansinių priemonių forma, kuria nustatoma atitinkama tvarka dėl susitarimų dėl finansinio įkaito, kaip konkrečios teisinės priemonės [18].

3) Direktyvos 86/653 taikymo srities nustatymo pasekmės

63. Nors Sąjungos teisės aktų leidėjas Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalyje pateikė prekybos agento apibrėžtį, manau, kad kai kurie nacionalinės teisės aktų leidėjai pasirinko nustatyti komercinio atstovavimo sutarties apibrėžtį [19]. Darau prielaidą, kad šiems teisės aktų leidėjams buvo praktiškiau nacionalinėje teisėje nustatyti atstovavimo sutarties reglamentavimą. Be to, Direktyvoje 86/653 yra esminės atstovavimo sutarties nuostatos [20] ir iš suformuotos jurisprudencijos aišku, kad šia direktyva siekiama suderinti valstybių narių įstatymus, susijusius su komercinio atstovavimo sutarties šalių teisiniais santykiais [21].

64. Vis dėlto tai, kad Direktyvos 86/653 taikymo sritis buvo nustatyta remiantis ne sąvoka „komercinio atstovavimo sutartis“, bet sąvoka „prekybos agentas“, man rodo, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas norėjo užtikrinti, kad šios direktyvos nuostatos būtų taikomos nepriklausomai nuo mišraus susitarimo, kuris saisto minėtos direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje nurodytas užduotis vykdantį asmenį su jo kontrahentu, kvalifikavimo. Be to, toks taikymo srities nustatymas atitinka šios direktyvos logiką, nes šia direktyva nustatyta tvarka bent jau keliais savo aspektais, yra privaloma [22].

65. Taigi, pirma, kai konstatuota, kad asmuo vykdo Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalyje nurodytas užduotis šioje nuostatoje nustatytomis sąlygomis, be kita ko, susijusiomis su jo savarankiškumu ir įgaliojimų ilgalaikiškumu, ir netaikomos šios direktyvos 1 straipsnio 3 dalyje ir 2 straipsnio 1 dalyje nustatytos išimtys, minėta direktyva taikoma, nes šis asmuo atlieka prekybos agento užduotis. Todėl vien dėl to, kad asmuo vykdo šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje nenumatytas užduotis, jis negali prarasti prekybos agento, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą, statuso.

15 Šiuo klausimu žr. 1998 m. balandžio 30 d. Sprendimą *Bellone* (C-215/97, EU:C:1998:189, 13 punktas) ir 2000 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Ingmar* (C-381/98, EU:C:2000:605, 20 punktas).

16 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinanti Tarybos direktyvą 87/102/EEB (OL L 133, 2008, p. 66).

17 2002 m. birželio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl susitarimų dėl finansinio įkaito (OL L 168, 2002, p. 43).

18 Žr. mano išvadą byloje *Aviabaltika* (C-107/17, EU:C:2018:239, 85 punktas).

19 Dėl Direktyvos 86/653 perkėlimo į Belgijos nacionalinę teisę žr. P. Kileste „La loi belge du 13 avril 1995 relative au contrat d'agence commerciale transposant en droit interne la directive européenne 86/653“, *Revue de droit des affaires internationales*, 1995, no 7, p. 804. Be to, tokia apibrėžtis buvo, be kita ko, nustatyta Italijos teisėje [*codice civile* (Italijos civilinis kodeksas) 1742 straipsnis], Nyderlandų teisėje [*Burgerlijk Wetboek* (Nyderlandų civilinis kodeksas) 7:428 straipsnis] ir Lenkijos teisėje [*Kodeks cywilny* (Lenkijos civilinio kodekso) 758 straipsnio 1 dalis].

20 Šiuo klausimu žr. 2013 m. spalio 17 d. Sprendimą *Unamar* (C-184/12, EU:C:2013:663, 37 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija), taip pat 2015 m. gruodžio 3 d. Sprendimą *Quenon K.* (C-338/14, EU:C:2015:795, 23 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. mano išvadą byloje *Agro Foreign Trade & Agency* (C-507/15, EU:C:2016:809, 34 punktas).

21 Žr. 2013 m. spalio 17 d. Sprendimą *Unamar* (C-184/12, EU:C:2013:663, 36 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

22 Žr. 2000 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Ingmar* (C-381/98, EU:C:2000:605, 21 punktas), 2013 m. spalio 17 d. Sprendimą *Unamar* (C-184/12, EU:C:2013:663, 40 punktas) ir 2017 m. vasario 16 d. Sprendimą *Agro Foreign Trade & Agency* (C-507/15, EU:C:2017:129, 30 punktas).

66. Antra, kiek tai susiję su teisine problema dėl pagrindinės bylos šalių sudaryto susitarimo kvalifikavimo, dėl kurios prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė antrąjį ir trečiąjį prejudicinius klausimus, reikia pažymėti, kad Direktyva 86/653 nėra derinami terminai, per kuriuos prekybos agentai turi pateikti prašymą dėl šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje numatytų užduočių vykdymo. Tas pats taikytina dėl terminų, susijusių su šioje nuostatoje nenumatytų užduočių vykdymu. Be to, pagal minėtą direktyvą nereikalaujama, kad nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis reglamentuojamas prekybos agento užduočių vykdymas, būtų taikomos pagrindinei toje pačioje direktyvoje numatytai šio agento funkcijai, kai turimas omeny nepriskirtų užduočių vykdymas.

67. Vis dėlto, kaip matyti iš šios išvados 64 ir 65 punktų, savarankiškai dirbantis tarpininkas nepraranda prekybos agento statuso dėl to, kad vykdo Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalyje nenumatytas užduotis.

68. Taigi manau, kad neatsižvelgiant į tai, kaip pagal nacionalinę teisę kvalifikuojamos mišrios sutartys [23], užduočių, nesusijusių su derybomis ir sandorių sudarymu atstovaujamojo naudai vykdymas negali visiškai užkirsti kelio šalių sudarytą susitarimą kvalifikuoti kaip komercinio atstovavimo sutartį net ir tuo atveju, kai tokios nesusijusios užduotys nėra papildomos pagrindinės prekybos agento funkcijos, numatytos Direktyvoje 86/653. Be to, jeigu nacionalinėje teisėje nebūtų aiškiai nuspręsta padalyti šias dvi užduočių kategorijas, atsižvelgiant į galimybes pagal taikomus įstatymus, reikėtų rinktis komercinio atstovavimo sutarties kvalifikavimą bent jau tiek, kiek tai susiję su Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalyje nurodytomis užduotimis.

69. Atsižvelgdamas į šiuos argumentus siūlau Teisingumo Teismui į antrąjį ir trečiąjį prejudicinius klausimus atsakyti, kad Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad ja prekybos agentui nedraudžiama vykdyti užduočių, kurios nėra numatytos šioje nuostatoje. Tai, kad šios užduotys galėtų būti laikomos papildomomis pagrindinės prekybos agento funkcijos požiūriu, neturi reikšmės. Be to, kadangi šis prekybos agentas vykdo šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje nurodytas užduotis, nacionalinės nuostatos, kuriomis perkeliama minėta direktyva, yra taikomos neatsižvelgiant į tai, kas nacionalinėje teisėje nuspręsta dėl mišrių sutarčių kvalifikavimo.

VI. Išvada

70. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *tribunal de commerce de Liège* (Belgija) pateiktus klausimus:

1) 1986 m. gruodžio 18 d. Tarybos direktyvos 86/653/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su savarankiškai dirbančiais prekybos agentais, derinimo 1 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, jog pagal ją nereikalaujama, kad prekybos agentas savo veiklą vykdytų ne iš vienos vietos ir už atstovaujamojo įmonių ribų.

2) Direktyvos 86/653 1 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal ją prekybos agentui nedraudžiama vykdyti užduočių, nenumatytų šioje nuostatoje. Tai, kad šios užduotys galėtų būti laikomos papildomomis pagrindinės prekybos agento funkcijos požiūriu, neturi reikšmės. Be to, kadangi šis prekybos agentas atlieka šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje nurodytas užduotis, nacionalinės nuostatos, kuriomis perkeliama minėta direktyva, yra taikomos neatsižvelgiant į tai, kas nacionalinėje teisėje nuspręsta dėl mišrių sutarčių kvalifikavimo.

23 Žr. šios išvados 59 punktą.